

HANDLEDNING TILL MENINGSFULL HELDYGNSVÅRD

Innehåll

Inledning.....	2
Hur implementeringsstödet kan användas	2
Överblicka först och prioritera sedan	2
Upptäcks en enkel åtgärd som förbättrar vården? En så kallad "lågt hängande frukt"?.....	3
Skalstegen i implementeringsstödet - med tips på PowerPoint-presentationernas användningsområden	3
Grön skattning = indikerar helt uppfylld grundkomponent.....	3
Gul skattning = indikerar delvis uppfylld grundkomponent	3
Röd skattning = indikerar att grundkomponenten inte är uppfylld	3
Några tips från verksamheter som redan satt igång förändringsarbete:	4
Stöd i arbetet med Meningsfull heldygnsvård	4
Exempel på föreningar/organisationer som kan bidra i arbetet:	4
Att introducera En meningsfull heldygnsvård för arbetsgruppen	5
Vilken mötesform ska väljas för presentation av materialet?	5
Vilken tidsram?	5
Hela kliniken eller bara vår avdelning?.....	6
PowerPoint-presentationernas uppbyggnad:.....	6
Material och resurser från SKR kopplade till Meningsfull heldygnsvård:.....	6

Handledning till Meningsfull heldygnsvård

Inledning

Materialet med PowerPoint-presentationer, implementeringsstöd och handledning har vuxit fram för att göra det enklare i praktiken att sätta igång och använda och förverkliga den samlade koncentrerade kunskap som finns i skriften En meningsfull heldygnsvård. Många har bidragit med förslag och idéer på innehållet till denna handledning.

En central synpunkt är att psykiatrisk omvårdnad aldrig kan reduceras till en checklista att bocka av. Ett gott bemötande ersätter aldrig en tillitsfull relation¹ mellan patient och personal, utan är ett steg på vägen. Vad En meningsfull heldygnsvård erbjuder är en utgångspunkt för dialog i arbetsgrupper kring grundkomponenter för psykiatrisk heldygnsvård som behöver följas upp med ett ständigt och levande utvecklingsarbete².

Hur implementeringsstödet kan användas

Implementeringsstödet finns i två versioner. Den enkla versionen är till för att snabbt sätta sig in i materialet och få en överblick av en avdelnings nuläge för att kunna starta upp ett utvecklingsarbete med Meningsfull heldygnsvård. Den fördjupade versionen ger en mer detaljerad nulägesbild, med plats för kommentarer, att planera och följa upp aktiviteter.

Implementeringsstödet baseras på de 13 grundkomponenterna i En meningsfull heldygnsvård. Utifrån beskrivning av respektive grundkomponent besvaras hur väl det överensstämmer med avdelningens arbete: stämmer helt, stämmer delvis, stämmer inte alls, vilket motsvaras av färgbeteckningarna; grönt, gult eller rött. Svaren bygger på känt nuläge som **kompletteras** med senaste 12 månadernas input utifrån patientenkäter, brukarrevisioner, avvikelser, IVO-rapporter, anhörigsynpunkter, patientforum mm.

Implementeringsstödet fylls förslagsvis i av ansvarig chef och anställda som arbetar med vårdutveckling. Ett möjligt arbetssätt är att implementeringsstödet fylls i av var och en för sig för att därefter gås igenom gemensamt för en fylligare bild av nuläge och behov.

Överblicka först och prioritera sedan

Beskrivningen av de 13 grundkomponenterna och resultatet av skattningen i implementeringsstödet hjälper till att strukturera utvecklingsarbetet och göra det greppbart.

- Vad är viktigast att ta itu med?
- I vilken ordning kan det vara fruktbart att arbeta med förbättringsarbete?
- Vilka behöver involveras för att komma vidare och nå ett önskat resultat?
- Hur väl sammanfaller utvecklingsarbete kring Meningsfull heldygnsvård med avdelningens/ klinikens verksamhetsplanering?

¹ <http://ltu.diva-portal.org/smash/get/diva2:991363/FULLTEXT01.pdf> Omvårdnad som reflekterande praktik.

² [SOU 2023:5](#) sid 334, "för en trygg och meningsfull vård på sådana enheter där det ges sluten psykiatrisk vård enligt LPT och LRV, ska bedrivas ett ständigt utvecklingsarbete som syftar till att förbättra vårdens innehåll, stärka patienternas inflytande och delaktighet, samt minska användningen av tvångsåtgärder".

Upptäcks en enkel åtgärd som förbättrar vården? En så kallad "långt hängande frukt"?
En avgränsad fråga som inte kräver stora insatser för att åtgärda? Det kan vara positivt att snabbt vara igång och det visar på att positiva förändringar kan åstadkommas med relativt små medel. Extra uppmuntrande blir det om insatserna uppskattas av patienter och/eller anhöriga och att insatser – stora som små - tas omhand i ett strukturerat förbättringsarbete.

Skalstegen i implementeringsstödet - med tips på PowerPoint- presentationernas användningsområden

PowerPoint-presentationerna är överlag tänkta som underlag för dialog med medarbetarna om innehåll och syfte med heldygnsvården liksom vad personalen behöver kunna exempelvis vid nyrekrytering.

Grön skattning = indikerar helt uppfylld grundkomponent

Varje grundkomponent beskrivs kortfattat i skriften och implementeringsstödet. Om det beskrivna arbetssättet känns igen i befintligt arbetssätt på avdelningen markera grönt. Det är goda nyheter för alla – patienter, anhöriga och inte minst medarbetare.

PowerPoint-presentationen för aktuell grundkomponent kan presenteras för arbetsgruppen för kännedom och information, för dialog kring arbetssättet och som feedback på ett väl utfört arbete. Den kan inspirera till finslipning av arbetssätt och väcka idéer om möjliga kvalitetsförbättringar. Ett viktigt fokus i dialogen blir att diskutera hur ett gott arbete kan vidmakthållas. Utåt kan det användas för att kommunicera ett gott arbetsinnehåll

Gul skattning = indikerar delvis uppfylld grundkomponent

Här är det viktigt med en analys – vilka delar av grundkomponenten är uppfyllda och vilka delar fattas? Hur prioriterad är den aktuella grundkomponenten i förhållande till övriga grundkomponenter? Om många andra grundkomponenter är rödmarkerade kanske de gula får stå tillbaka och arbetas med längre fram. Eventuellt kan en gulmarkerad grundkomponent vara en "långt hängande frukt" som med enklare åtgärder gör att grundkomponenten uppfylls.

PowerPoint-presentationen kan användas till dialog om grundkomponenten, att undersöka hur gruppen ser på nuvarande arbetsprestationer i förhållande till grundkomponenten – vad är på plats och vad återstår. Hämta in gruppens synpunkter och stäm av om det finns samsyn. Om det är ett prioriterat område för utvecklingsarbete behöver det formuleras hur det fortsatta utvecklingsarbetet ska genomföras.

Röd skattning = indikerar att grundkomponenten inte är uppfylld

Resultaten kanske sammanfaller med redan väl kända utvecklingsbehov utifrån avvikelser och patientenkäter. I så fall finns ytterligare incitament till att sätta igång ett långsiktigt arbete för att komma till rätta med utmaningar verksamheten haft en längre tid.

PowerPoint-presentationen tjäna syftet att skapa samsyn och förståelse för vad som avses med grundkomponenten. Vilka arbetssätt och metoder behöver ses över och förändras? Avsätt god tid för genomgång av presentationen för att få en ordentlig genomlysning av nuläget och påbörja en dialog om önskat målläge med hela gruppen.

Några tips från verksamheter som redan satt igång förändringsarbete:

- Hitta medarbetarnas specialintressen, vilka frågor ”brinner” de lite extra för?
- För frågor som är mer komplexa och större, sätt samman arbetsgrupper i lämplig storlek och skapa en tydlighet i vad de förväntas göra.
- En handlingsplan eller projektplan bidrar med struktur för förändringsarbetet. Tidplan, delmål, mål behöver formuleras. Aktiviteter, resurser och hur följs arbetet upp på resans gång.
- Förtydliga vilka resurser enskilda medarbetare och arbetsgrupper har till sitt förfogande. På vilka tider kan de arbeta med ”sin” utvecklingsfråga och kommunicera med övriga medarbetare att de då är undantagna ordinarie arbetsuppgifter på avd.
- Fundera om det behövs externa resurser som kan vara till hjälp i arbetet.

Stöd i arbetet med Meningsfull heldygnsvård

Resurser att involvera i ert utvecklingsarbete såväl inom er organisation som utanför:

Egenerfarna personer, antingen anställda som Peer Supporters eller Medarbetare med brukarerfarenhet (MB), Hjärnkollsambassadörer eller liknande bidrar med viktiga perspektiv om vårdens innehåll och utformning.

Patienter på avdelningen, både under tiden som ineliggande och efter utskrivning. Patientenkäter bidrar med viktig information men kan behöva kompletteras med andra sätt att fånga upp synpunkter. Via patientforum går det att fånga upp vissa frågor. Via det digitala verktyget www.genombrott.nu finns också möjlighet att ta in synpunkter.

Anhöriga bidrar med viktiga synpunkter utifrån sitt perspektiv, även där kan www.genombrott.nu användas.

Klagomåls- och avvikelshanteringen.

Exempel på föreningar/organisationer som kan bidra i arbetet:

- NSPH, www.nsph.se. Har både central verksamhet och lokal närvaro i stora delar av landet. Bedriver utvecklingsarbete med tex peer support, återhämtningsguiden www.aterhamtningsguiden.se och brukarrevison. OBS! återhämtningsguiden finns i en speciell version för heldygnsvård, för att använda den behöver regionen sluta avtal med NSPH.
- RSMH, www.rsmh.se
- Brukarkraft, www.brukarkraft.se, en del av Verdandis verksamhet erbjuder tex brukarrevison.
- Personliga ombudsverksamhet
- Lokala patient- och anhörigföreningar.

Att introducera En meningsfull heldygnsvård för arbetsgruppen

PowerPoint-presentationerna är ett hjälpmedel för att introducera materialet i helgrupp. För många är det en fördel om det kan kompletteras med möjligheten att även läsa på papper. Hur grundkomponenterna presenteras behöver anpassas utifrån medarbetarna, se till att involvera relevanta personer i förberedelserna. Ta den tid som behövs! Skapa en positiv anda i arbetet - ni bygger vidare på den kunskap ni som grupp redan besitter i en strävan att bedriva en ännu bättre vård för patienterna.

Innan det är möjligt att sätta igång arbetet med själva grundkomponenterna kan det ibland vara nödvändigt att börja med synen på patienter³ och vilken vårdkultur man format utifrån det. Ibland behöver självbilden ruskas om så man kommer åt "det som sitter i väggarna". Det kan hjälpa till att öka insikten om behovet av att arbeta med förändringar.

En möjlighet är att medarbetarna introduceras till Meningsfull heldygnsvård via VGR:s webbutbildning⁴ "Tvångsvård och grundkomponenter för meningsfull heldygnsvård".

Vilken mötesform ska väljas för presentation av materialet?

Ett arbetssätt som kan bädda för ett gott fortsatt utvecklingsarbete är att starta med en planeringsdag som upptakt för förändringsarbetet. Det ger mer tid att fördjupa sig i innehållet och blir en tydlig avstamp för vidare arbete med En meningsfull heldygnsvård. Ambitionen kan då vara att ta ett större helhetsgrepp för att sedan sätta igång utvecklingsarbete i arbetsgrupper kring några utvalda prioriterade grundkomponenter.

Specifika verksamhetsmöten som ägnas åt Meningsfull heldygnsvård är att föredra framför möten där Meningsfull heldygnsvård tävlar om uppmärksamheten med många andra frågor. Avgör hur ofta och hur långa mötena ska vara utifrån verksamhetens behov.

APT-möten kan också vara ett alternativ, och att då ha En meningsfull heldygnsvård som stående APT-punkt under en längre tid. Lämpligt att fokusera på en grundkomponent i taget. Ett sådant upplägg kanske trots allt lämpar sig bäst när man kommit en bit på vägen i arbetet med En meningsfull heldygnsvård och arbetet är mer av vidmakthållande.

Vilken tidsram?

Chef/kvalitetsgrupp behöver noggrant tänka igenom hur införandet av Meningsfull heldygnsvård ska gå till och göra en långsiktig tidsplan. Utvecklingsarbete går inte att forcera om det ska bli ett förankrat och hållbart arbetssätt. Hur ofta ska införandet följas upp? Förslagsvis med 6 månaders intervall i början för att kunna följa utvecklingen.

³ <https://reflekterandepraktik.se/category/myter/>
https://www.nsph.se/wp-content/uploads/2014/09/33_Myt_-_Farlig.pdf

⁴ <https://larportalen.vgregion.se/login/index.php> Personer ej anställda i Västra Götalandsregionen behöver skapa eget konto för att komma åt utbildningen.

Hela kliniken eller bara vår avdelning?

Det finns för- och nackdelar med båda uppläggen. Ibland är det lättare för en avdelning att ta täten och göra ett pilotarbete varefter övriga avdelningar kan ta lärdom och följa efter. Utvecklingsarbete kan hämmas om det upplevs som en "för stor apparat". Det kan också upplevas mer "uppifrån styrt" om det inte svarar mot upplevda behov i en arbetsgrupp. Om kliniken å andra sidan beslutar om en gemensam satsning på utvecklingsarbete ger det en tyngd och styrka åt satsningen. I en styrgrupp kompletteras kompetenser för att uppnå ett hållbart utvecklingsarbete. Det kanske också blir lättare att involvera kringresurser. Erfarenheter från implementeringsarbete visar att förankring med ledningen är en mycket viktig framgångsfaktor liksom en tydlig implementeringsplan.

PowerPoint-presentationernas uppbyggnad:

De finns i två versioner, en kort med text från skriften meningsfull heldygnsvård och en längre med verksamhetsexempel som anknyter till grundkomponenten. Oavsett lång eller kort version finns:

- Bild 1. Övergripande instruktion om att involvera relevanta personer i förberedelser och presentation för medarbetarna på avdelningen. Lagd i "Dolt läge".
- Bild 2. Specifika instruktion om förberedelser som behöver vidtas innan grundkomponenten presenteras för arbetsgruppen. Lagd i "Dolt läge".
- Bild 3. Presentationens förstasida. Presenterar temat och bild på pusselbitarna i Meningsfull heldygnsvård. Den aktuella grundkomponenten inringad.
- Bild 4. Mötesagenda. Justera eventuellt agendan vid behov.
- Bild 5 och några bilder framåt: Presentation av texten i det skriftliga materialet En meningsfull heldygnsvård. Beroende på textmängd i skriften 2- 5 bilder att visa.
- Bild: Några verksamhetsexempel. (LÅNGA versionen) följt av ett antal PP-bilder med verksamhetsexempel.
- Bild: Diskussion/dialog om grundkomponenten
- Sammanfattning: vad som kommit fram och hur arbetar gruppen vidare med komponenten.
- Avslut med datum /tema för nästa möte om Meningsfull heldygnsvård.

Material och resurser från SKR kopplade till Meningsfull heldygnsvård:

Allt material återfinns på <https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/meningsfull-heldygnsvard/>

- **Handledning till En meningsfull heldygnsvård** (denna skrift)
- **PowerPoint-presentationer** i 2 versioner – en kortversion som endast innehåller skriftens text samt stöd som förslag till agenda, dialogfrågor. Den längre versionen innehåller även några verksamhetsexempel som anknyter till temat.
- **Implementeringsstödet** i enkel och fördjupad version
- **Skriften** En meningsfull heldygnsvård. Den går också att beställa tryckta skrifter via [SKR:s webbshop](#)
- **Affisch A4**
- **Affisch A3**
- **Samarbetsrum Meningsfull heldygnsvård.** För inbjudan kontakta Kristina Videla, kristina.videla@skr.se